

JUBILEUSZ PROFESOR ALEKSANDRY CIEŚLIKOWEJ

Sześćdziesiąta rocznica wydania pierwszego numeru czasopisma „Onomastica” zbiegła się w tym roku z osiemdziesiątą rocznicą urodzin profesor Aleksandry Cieślakowej, związanej od lat z tym czasopismem i zasłużonej w utrzymaniu jego wysokiego poziomu. Była Sekretarzem Redakcji (1999–2006) i Redaktorem Naczelnym (2006–2014), a także autorką licznych artykułów naukowych oraz recenzji, omówień i sprawozdań dotyczących ważnych wydarzeń polskiego i sławistycznego środowiska onomastycznego.

Pragniemy uczcić Jubileusz Pani Profesor, wyrazić wdzięczność i pamięć, przypominając jej cenny dorobek naukowy, najważniejsze dla rozwoju polskiej onomastyki prace i działania, jej aktywną obecność w środowisku językoznawczym i onomastycznym.

Aleksandra Cieślakowa, z domu Dudkówna, urodziła się 7 stycznia 1936 r. w Wieliczce, gdzie przebywali wówczas jej rodzice, i wkrótce wraz z nimi przeniosiła się do Krakowa. Po wojnie państwo Dudkowie zamieszkali w kamienicy przy placu Mariackim, w samym sercu tego pięknego miasta, w cieniu wysmukłych wież kościoła Mariackiego, w bliskim sąsiedztwie Rynku Głównego z Sukiennicami, wieżą Ratuszową, romańskim kościółkiem pod wezwaniem św. Wojciecha. Tu Aleksandra spędziła lata szkolne i uniwersyteckie. W r. 1953 ukończyła szko-

łę średnią i zdała maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Józefy Joteyko, mieszczącym się przy ul. Straszewskiego, naprzeciw akademickiego kościoła św. Anny. W latach 1953–1957 studiowała na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wykłady i zajęcia prowadzili wówczas wybitni uczeni starszego i młodszego pokolenia — profesorowie literatury: Juliusz Kleiner, Stanisław Pigoń, Waław Kubacki, Kazimierz Wyka, Henryk Markiewicz, Mieczysław Piszczkowski; językoznawcy, poloniści, slawiści, teoretycy języka: Tadeusz Lehr-Spławiński, Jerzy Kuryłowicz, Witold Taszycki, Franciszek Sławski, Tadeusz Milewski, Zenon Klemensiewicz, Maria Honowska, Ewa Ostrowska, Stanisław Urbańczyk, Mieczysław Karaś. Jako specjalizację Aleksandra Dudkówna wybrała językoznawstwo polonistyczne i uczęszczała na seminarium profesora W. Taszyckiego. To zadecydowało o jej dalszym profilu naukowym, nakierowanym na problematykę onomastyczną. Była świetną studentką, inteligentną, ambitną, pełną energii i zapału, towarzyską, jedną z najlepszych na roku — tak widzieli ją współstudium. W językowym seminarium prof. Taszyckiego brali w tym czasie udział m.in.: Teresa Gołębiowska, Maria Gruszczyńska, Kazimierz Rymut, Józef Bubak, Władysław Lubaś, Aleksander Wilkoń. Zwieńczeniem jej studiów w 1957 r. była napisana pod kierunkiem prof. Taszyckiego praca magisterska „Partykuła *-kolwiek* w historii i dialektach języka polskiego”, wydana w 1965 r. w „Zeszytach Naukowych UJ”. Był to udany debiut naukowy, metodyczne studium historycznojęzykowe, operujące dużym materiałem źródłowym, historycznym i gwarowym oraz porównawczymi odniesieniami do materiału staroczeskiego. Zapowiadało ono intelektualne predyspozycje autorki do pracy naukowej.

W 1958 r. prof. Taszycki zaprosił swoją magistrantkę do prac nad powstającym z jego inicjatywy „Słownikiem staropolskich nazw osobowych” przy gromadzeniu i porządkowaniu staropolskiego materiału źródłowego, które wykonywała początkowo w ramach prac zleconych. Etatowo została zatrudniona w r. 1962 w Pracowni Onomastycznej Zakładu Językoznawstwa PAN, w zespole opracowującym „Słownik staropolskich nazw osobowych”, kolejno na stanowiskach: starszego asystenta — od r. 1962; adiunkta dokumentacji naukowej — od r. 1965; dokumentalisty dyplomowanego w Pracowni Antroponimicznej Zakładu Onomastyki Polskiej (nowo powstałego) Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie — od r. 1973; starszego dokumentalisty dyplomowanego — od r. 1987; docenta i kierownika Pracowni Antroponimicznej, po doktoracie i habilitacji — od r. 1992; profesora, po uzyskaniu tytułu naukowego profesora nauk humanistycznych — od r. 1997.

Profesor Aleksandra Cieślikowa, przez cały czas pracy zawodowej związana z placówkami Polskiej Akademii Nauk (Zakładem Językoznawstwa i wyłonionym z niego w r. 1973 Instytutem Języka Polskiego), przypisana do Pracowni Onomastycznej, później Pracowni Antroponimicznej Zakładu Onomastyki Polskiej IJP PAN, uczestniczyła aktywnie w kilku ważnych dla języka polskiego i onomastyki naukowych przedsięwzięciach zespołowych, a mianowicie:

— w pracach przygotowawczych i wydaniu dzieła o wielkim znaczeniu dla rozwoju badań onomastycznych, przydatnego w badaniach historycznych nad przeszłością Polski i jej kulturą, cennego poza jej granicami, „Słownika staropolskich nazw osobowych” (SSNO), pod red. Witolda Taszyckiego (t. I–VI, 1965–1983; t. VII: Suplement, pod kierunkiem Marii Malec, 1984–1987). Aleksandra Cieślikowa była współautorką haseł we wszystkich tomach tego słownika;

— w redagowaniu (wspólnie z M. Malec) „Indeksu a tergo do Słownika staropolskich nazw osobowych”, opracowanego przez zespół Pracowni Antroponimicznej, wydanego w r. 1993;

— w tworzeniu koncepcji i redagowaniu „Słownika etymologiczno-motywacyjnego staropolskich nazw osobowych” (SEMot), wydanego w latach 1995–2000 w sześciu częściach autorskich, obejmujących nazwy osobowe: odapelatywne, pochodzenia chrześcijańskiego, odmiejscowe, od etników, pochodzenia niemieckiego, heraldyczne. Jako część VII ukazał się w 2002 r. „Suplement”, w którym znalazły się rzadziej spotykane w SSNO nazwy osobowe Żydów polskich, nazwy osobowe z pochodzenia „litewskie”, ormiańskie oraz pochodzące od apelatywów

łacińskich (objaśnione przez specjalistów), a także sporządzony przez zespół autorów SEMot obszerny „Indeks odesłań i uzupełnień”, gromadzący w układzie alfabetycznym wszystkie opracowane staropolskie nazwy osobowe, z odwołaniami do miejsc w edycji źródłowej (SSNO) i etymologiczno-motywacyjnej (SEMot). Aleksandra Cieślikowa, oprócz współredagowania (z K. Rymutem i M. Malec) wszystkich części SEMot, jest autorką części 1, wydanej w 2000 r. pt. „Odapelatywne nazwy osobowe” (opracowanej przy współpracy K. Rymuta i J. Szymowej) i zawierającej najliczniejszą grupę staropolskich antroponimów. Do części 1 autorka dołączyła na wstępie „Przedmowę”, prezentującą koncepcję całej edycji SEMot, kryteria podziału na części autorskie, zakresy objaśnień etymologicznych i motywacyjnych w poszczególnych częściach, reguły i cele układu gniazdowego. Profesor Cieślikowa była główną pomysłodawczynią koncepcji „Suplementu”;

— w koncepcji i opracowaniu antroponimii polskiej w dobie kształtowania się nazwisk (XVI–XVIII w.); inicjatywa ta powstała w Pracowni Antroponimicznej Zakładu Onomastyki Polskiej IJP PAN jeszcze przed ukończeniem prac nad antroponimią staropolską, rozpoczęto też gromadzenie materiałów źródłowych. Aleksandra Cieślikowa uczestniczyła twórczo w dyskusjach, także na forum szerszym, ogólnopolskim, oraz w pracach wstępnych. Jej wkład w ostateczny plan opracowania dzieła był decydujący. Pierwszy tom „Antroponimii Polski od XVI do końca XVIII wieku. Wybór artykułów hasłowych i wykaz nazwisk wraz z chronologią i geografą”, ukazał się pod redakcją Aleksandry Cieślikowej, z jej słowem wstępnym i zasadami redakcyjnymi, w 2007 r. Autorami artykułów hasłowych i wykazów byli członkowie zespołu Pracowni. Następne tomy przy redakcyjnej współpracy Katarzyny Skowronek ukazywały się w latach 2009–2015 (t. II–V), tom ostatni — przy redakcyjnej współpracy Halszki Górny — jest w przygotowaniu.

Własne, indywidualne prace naukowe Aleksandry Cieślikowej nabrały intensywności w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Ich rezultatem są dwie ważne dla badań nad językiem polskim i nazwami własnymi monografie: „Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces onimizacji” (wydana w 1990 r. — podstawa habilitacji) oraz „Derywacja paradygmatyczna w staropolskiej antroponimii” (wydana w 1991 r. — rozprawa doktorska).

Pierwsza z nich wnosi nowe dane do badań nad leksyką średniowieczną języka polskiego oraz stosuje w wielu punktach odkrywczą metodologię badania procesów zachodzących w kreacji antroponimów odapelatywnych. Wykorzystanie materiałów źródłowych zgromadzonych w SSNO pozwoliło autorce przeprowadzić na obszernym źródłowym materiale dokumentacyjnym wszechstronną analizę warstwy staropolskich nazw osobowych pochodzących od apelatywów (powstałych bez użycia formantów nazwotwórczych). Składa się na nią rekonstrukcja podłoża apelatywnego antroponimów ze zwróceniem uwagi na możliwą wieloraką niejednoznaczność (homonimie) leksykalnych podstaw zwanych „apelatywami antroponimicznymi”. Znaczna ich część ma odpowiedniki w materiałach źródłowych „Słownika staropolskiego”, pozostałe zostały potwierdzone w późniejszych słownikach języka polskiego i innych języków słowiańskich oraz etymologicznych. Są to apelatywne formacje zarówno niemotywowane, jak derywowane słowotwórczo i paradygmatycznie. Kolejno omawiane rodzaje podstaw, takie jak rzeczowniki (najliczniejsze), przymiotniki i imiesłowy (znacznie rzadziej występujące) oraz liczebniki (zaledwie kilka), podział rzeczowników na klasy i podklasy (np. żywotne — klasa osób i klasa zwierząt; nieżywotne — klasa konkretów i klasa abstraktów), niemotywowane i motywowane, pokazane z godną podziwu starannością, były dobrym przygotowaniem do przedstawienia oryginalnej metody przechodzenia różnych klas apelatywów w swoisty, rozmaity sposób do kategorii antroponimów, jednych — przez deskrypcje określone, innych — na drodze metafory lub metonimii. Procesy te autorka przedstawiła w całej złożoności i różnorodności. Do leksyki staropolskiej praca ta wniosła liczne, nienotowane w „Słowniku staropolskim” leksemy lub notowane chronologicznie później. Wśród nich zwracają uwagę derywaty asocjacyjne i ekspresywne, stosowane w języku mówionym jako przezwiska, niewystępujące

w piśmiennictwie. Ta wartościowa praca miała bardzo dobre opinie wśród językoznawców i przyczyniła się do upowszechnienia i udoskonalenia metod analizy tego typu antroponimów. Samej zaś autorce dała bezcenny klucz do szerokiego spojrzenia na problematykę onomastyczną i jej związek z apelatywnym podłożem leksykalnym.

W następnej z wymienionych monografii autorka zmierzyła się z wieloaspektowym problemem gramatycznym — derywacją paradygmatyczną, dyskutowaną szczególnie żywo w drugiej połowie ubiegłego wieku w odniesieniu do języka ogólnego i onimii. Biorąc pod uwagę dotychczasowe zróżnicowane na ten temat poglądy i stanowiska, próbowała wypracować odpowiednią metodę w celu ukazania procesów derywacji paradygmatycznej w bardzo zróżnicowanej motywacyjnie staropolskiej antroponimii. Za przedmiot analizy przyjęła bowiem nie tylko, jak w poprzedniej monografii, nazwy osobowe pochodzące od apelatywów, ale również (posługując się wynikami badań monograficznych) różnego typu imiona żeńskie i męskie: rodzime dwuczłonowe wraz z derywatami oraz obcego pochodzenia, zwłaszcza chrześcijańskie, pełne i skrócone, a także nazwiska (ich prototypy w postaci przezwisk, form relacyjnych i in.).

W publikacjach po habilitacji Aleksandra Cieślikowa zajmowała się szeroko pojmowaną problematyką onomastyczną, powiązaną z historią języka, gramatyką historyczną, leksykologią oraz odniesieniami do semantyki, frazeologii, pragmatyki, socjolingwistyki, kognitywizmu i tekstologii, w poszukiwaniu tego, co w onimii swoiste w aspekcie historycznym i współczesnym. Liczne rozprawy, artykuły i studia wnoszą nowe spojrzenie na status nazw własnych, procesy ich tworzenia i funkcje oraz metodologię badań¹.

Poruszała w kilku artykułach ważne zagadnienie zróżnicowania kategoryjnego nazw własnych związanych z klasami obiektów o swoistych cechach, wymagające odpowiednio zróżnicowanego postępowania badawczego, np.: „O sposobie wyrażania emocji w różnych kategoriach nazw własnych” (1990), „Unterschiede zwischen den Kategorien der Eigennamen” (1995), „Metody w onomastycznych badaniach różnych kategorii nazw własnych” (1996), „Różnice między kategoriami onomastycznymi dostrzegalne w tekstach historycznych” (1996), „Miejsce przezwiska w systemie antroponimicznym (historia a współczesność)” (1998), „Leksykalne innowacje w różnych kategoriach nazw własnych” (2002).

W polu jej uwagi znalazła się wielowarstwowa problematyka motywacji w onomastyce, która pojawiła się już w rozprawie habilitacyjnej. Syntetyczne i zarazem polemiczne jej ujęcie przedstawiła w czasopiśmie „Polonica”, w artykule „O motywacji w onomastyce” (1994). Na XVIII Międzynarodowym Kongresie Onomastycznym w Trewirze wygłosiła referat o etymologii i motywacji w onomastyce pt. „Probleme der Etymologie und der Motivation der Anthroponymie im historischen Wörterbuch von Personennamen” (1993).

W wielu pracach włączała się w dyskutowaną tematykę teoretyczną dotyczącą nazw własnych, np.: „Jednostkowość w onomastyce a system języka” (2000), „Onimizacja, apelatywizacja a derywacja” (2006), „Homonimia w świetle onimizacji i deonimizacji (apelatywizacji)” (2009), „Jeszcze o zmianach funkcji nazw własnych (na wybranych przykładach)” (2015).

Zabierała głos w kwestii stopnia odrębności rezultatów derywacji w nazwach własnych i polyspolitych. Jej polemiczne niekiedy stanowisko dotyczyło m.in. przesunięcia granicy lub nieostrej granicy między apelatywną a onimiczną motywacją derywatów i formacji złożonych, wyrażała je np. w artykułach: „Rola derywacji paradygmatycznej w tworzeniu prasłowiańskich imion dwuczło-

¹ Swoje artykuły i studia Aleksandra Cieślikowa publikowała w prestiżowych czasopismach językoznawczych i onomastycznych, w materiałach pokonferencyjnych i pokongresowych, krajowych i zagranicznych, w księgach jubileuszowych i innych. Bibliografia jej prac naukowych, opracowana przez Rozalię Przybytek do 2006 r., ukazała się w księdze jubileuszowej (na siedemdziesięciolecie urodzin) pt. „Munuscula linguistica Alexandrae Cieślikowa oblata” (2006).

nowych” (Lipsk 1993), „Prasłowiańskie wyrazy złożone a nazwy własne — struktura i semantyka” (2002), „Czy antroponimia prasłowiańska знаła przezwiska?” (1996), „Prasłowiańskie apelatywy antroponimiczne” (1997), „Znaczenie badań onomastycznych dla słowotwórstwa historycznego” (1994), „Tendencje słowotwórcze w języku mówionym w okresie średniowiecza” (1994), „O współczesnych słowotwórczych analizach onomastycznych” (2003), „Kilka uwag o zmianach znaczeniowych i słowotwórstwie (nazwotwórstwie) onimów” (2007).

Kilka wystąpień poświęciła problemom historycznej i współczesnej fleksji nazw własnych. Badała różnice w chronologii zmian między fleksją nazw własnych i pospolitych, np.: „Wybrane zmiany fleksyjne i ich chronologia w świetle staropolskich nazw własnych” (1996), „Różnice między fleksją nazw własnych i pospolitych” (2000). Włączyła się — z punktu widzenia onomastycznego — do dyskusji o kategorii singulare i plurale tantum, m.in. w polemicznym artykule „Liczba mnoga czy plurale tantum” (1992). Odpowiadając na potrzeby społeczne, zainicjowała „Mały słownik odmiany nazw własnych”, opracowany przez trzyosobowy zespół pod jej redakcją i wydany dwukrotnie w „Bibliotece Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego” (2002, 2008); była też współautorką (z Barbarą Czopek-Kopciuch i Urszulą Bijak) „Małego słownika odmiany polskich miast, państw Europy, ich stolic i mieszkańców” (2011).

Seria artykułów inspirowanych tematyką pracy habilitacyjnej dotyczyła leksyki apelatywnej odbitej w antroponimach: „Od leksyki średniowiecznej do odrodzeniowej na podstawie staropolskiej antroponimii” (1990), „Terminy chrześcijańskie odbite w staropolskich antroponimach” (1993), „Obecność wschodniosłowiańskich leksemów apelatywnych w staropolskiej antroponimii” (1993), „Teriomorfizm w przezwiskach staropolskich” (1996), „Staropolskie apelatywy przezwiskowe w świetle słownictwa gwarowego” (1997), „Przewiska od wyrazów dźwiękonaśladowczych w staropolszczyźnie i ich późniejsze kontynuacje” (2001).

Pisała też o problemach współczesnej leksykografii: „Leksykografia nazw własnych a leksykografia gwarowa nazw pospolitych” (1993), „Problemy współczesnej leksykografii onomastycznej” (1994), „Dobór przykładów a definicje w wybranych słownikach języka polskiego” (2006).

Interesujące są jej prace poświęcone onomastyce literackiej oraz tekstologii i sztuce przekładu z punktu widzenia onimii, np.: „Nazwy własne w różnych gatunkach tekstów literackich” (1993), „Eigennamen in der literarischen Übersetzungen” (Graz 1995), „Jak ocalić w tłumaczeniu nazwy własne?” (1996), „Nazwa własna — tekst — onomasta” (1998), „Nazwa w tekście a tekst w nazwie” (2001).

Przykładem wielostronnej analizy jednostkowej nazwy własnej w jej uwarunkowaniach językowych i kulturowych może być artykuł: „Portret nazwy osobowej *Zawisza*” (1996), w którym — obok dokumentacji źródłowej oraz próby wyjaśnienia (niejednoznacznej) etymologii, motywacji i budowy słowotwórczej tej nazwy — autorka wskazuje na funkcje i zastosowania, jakie nazwa ta pełni, ze względu na związek konotacyjny z charakterystycznymi cechami przyporządkowanego jej indywidualium, we frazeologii, literaturze i symbolice wartościującej. Podobnej problematyce poświęciła tekst: „Ile pięt miał Achilles? Nazwy własne we frazeologizmach — trochę historii, trochę współczesności” (2003).

Profesor Cieślíkowa zajmowała się także współczesnymi problemami i zjawiskami w obszarze nazw własnych, np. zagadnieniem poprawności językowej, normy i kodyfikacji oraz polityki językowej, czemu dała wyraz m.in. w artykułach: „Nazwy własne we współczesnym języku polskim (1999)”, „Norma i uzus we fleksji nazw własnych” (1998), „Normatywny aspekt nazw własnych” (2004), „Polityka językowa i ustalenia prawne dotyczące nazw własnych” (2005). Współczesnym imionom, motywom ich nadawania, modzie imienniczej i przyswajaniu imion obcych poświęciła publikacje: „Społeczny i kulturowy aspekt nadawania nowych imion w Polsce” (1988), „Imiona i nazwiska we współczesnej polszczyźnie. Moda i użycie tekstowe” (1994), „Przyswajanie obcych imion w języku polskim dawniej i dziś” (1995), „Oficjalność i wariantywność imion nadawanych w Polsce” (2013).

Śladem jej reakcji na nowe kierunki i tendencje badawcze w onomastyce są np. artykuły nawiązujące do kognitywizmu: „Rola nazw własnych w konstruowaniu obrazu świata” (1999), „Nazwy własne w procesie rekonstrukcji obrazu dawnego świata” (1999), a także do nowej gałęzi badań onomastycznych — chrematonimii: „Jakie korzyści daje onomastyce chrematonimia” (2011). Pisała o zasięgach różnego typu nazw własnych, np.: „Indywidualne — narodowe — uniwersalne w nazwach własnych” (1992), „Globalizacja a uniwersalizm na przykładzie nazw własnych w językach słowiańskich” (2006).

Jest autorką haseł tematycznych w dwóch encyklopediach onomastycznych — polskiej, pt. „Polskie nazwy własne. Encyklopedia” (red. E. Rzetelska-Feleszko, 1998, 2 wyd. 2005) i słowiańskiej: „Słowiańska onomastyka. Encyklopedia” (red. E. Rzetelskiej-Feleszko, A. Cieślíkowa przy współudziale J. Dumy, t. I–II, 2002–2003). W polskiej opracowała: przezwiska, pseudonimy, nazwy dynastyczne, przezwiska zbiorowe i przydomki, nazwy własne w przekładzie literackim; w słowiańskiej: zagadnienie polityki i pragmatyki w zakresie nazw własnych, przezwiska, przydomki, pseudonimy, etnonimy, nazwy heraldyczne, nazwy dynastyczne, nazwy zwierząt, nazwy własne na tle problematyki społecznej, nazwy własne w przekładach.

Oprócz pracy badawczej w Instytucie Języka Polskiego PAN profesor Cieślíkowa zajmowała się krótko dydaktyką uniwersytecką, prowadziła konwersatorium z historii języka polskiego (półowa etatu) na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1994–1997. Po uzyskaniu stopnia naukowych wypromowała kilku doktorów i prowadziła dość intensywnie działalność opiniotwórczą. Ma na swoim koncie liczne recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych, opiniowanie do druku monografii naukowych, opinie o dorobku naukowym w przewodach profesorskich i oceny grantów.

Brała aktywny udział w życiu środowiska naukowego, językoznawczego i onomastycznego jako referent i dyskutant na zjazdach językoznawczych towarzystw naukowych, w krajowych i międzynarodowych konferencjach onomastycznych, kongresach sławistycznych i międzynarodowych kongresach onomastycznych.

Była powoływana i zapraszana do komitetów, komisji i towarzystw naukowych. Pełniła funkcję Przewodniczącej Rady Naukowej Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk (w latach 2002–2010). Od 1989 r. była członkiem Komisji Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Urzędzie Rady Ministrów, a jej przewodniczącą — w latach 2004–2009. Wielokrotnie wybierana do Komitetu Językoznawstwa PAN, od 2002 r. przewodniczyła Komisji Onomastycznej, była też od 2003 r. członkiem Komisji Kultury Języka przy tym Komitecie. Powołana do Komisji Językoznawstwa Oddziału Krakowskiego PAN, przewodniczyła jej w latach 2003–2007. W składzie Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN od r. 2003, była wiceprzewodniczącą Komisji Ortograficzno-Onomastycznej. Jest długoletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, obecnie członkiem honorowym. Należy do Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, od 2004 r. w składzie zarządu; niedawno przyznano jej status członka honorowego.

Wchodziła też w skład zagranicznych stowarzyszeń naukowych, od r. 1988 była członkiem Komisji Onomastyki Słowiańskiej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów, przewodniczyła jej w latach 2008–2010. Jest członkiem ICOS (The International Council of Onomastic Sciences) od 1996 r., polskim korespondentem włoskiego czasopisma RION („Rivista Italiana di Onomastica”) od 2002 r.

Prace naukowe Profesor Aleksandry Cieślíkowej oraz jej działalność opiniotwórcza, redakcyjna i organizacyjna przyczyniły się wydatnie do rozwoju uprawianej przez nią dyscypliny. Przypomnieć też należy jej kompetencje i udział w pracach przy kodyfikacji i standaryzacji polskich nazw geograficznych, popularyzację wiedzy onomastycznej i poradnictwo dotyczące imion i nazwisk używanych w Polsce.

W 2006 r. czciliśmy w Instytucie Języka Polskiego PAN siedemdziesiątą rocznicę urodzin Pani Profesor Cieślíkowej wydaniem książki jubileuszowej pt. „Munuscula linguistica Alexandrae

Cieślíkowa oblatą”, w której zamieścili swoje prace wybitni przedstawiciele językoznawstwa i onomastyki z kraju i zagranicy, przyjaciele i współpracownicy. Od tego czasu mijały lata, a Jubilatka nie ustawała w pracy naukowej, opiniotwórczej, redakcyjnej i organizacyjnej — póki starczyło zdrowia i sił. Tak doczekaliśmy kolejnego jubileuszu.

Zasługi Pani Profesor zostały publicznie docenione przyznaniem przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 11 czerwca 2014 r. Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski, za wybitne zasługi w działalności naukowej i dydaktycznej w dziedzinie językoznawstwa. Uroczystość wręczenia odznaczenia odbyła się w sali konferencyjnej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie.

W swoim aktywnym życiu naukowym Profesor Aleksandra Cieślíkowa była bardzo ceniona w środowisku polskich i słowiańskich onomastów oraz w Instytucie Języka Polskiego PAN. Miała zawsze liczne kontakty i wielu przyjaciół.

Maria Malec

BIBLIOGRAFIA PUBLIKACJI PROFESOR ALEKSANDRY CIEŚLIKOWEJ ZA LATA 2006–2015

2006

- Elementy tradycyjne i innowacyjne w antroponimii polskiej i chorwackiej. *Folia Onomastica Croatica* 12–13 (2003–2004), s. 105–113.
- Globalizacja a uniwersalizm na przykładzie nazw własnych w językach słowiańskich. *Onomastica* 51, s. 37–49.
- Jeszcze raz o różnicach między nazwami własnymi a pospolitymi. W: *Zielonogórskie seminaria językoznawcze 2005*, red. S. Borawski, M. Hawrysz. Zielona Góra, s. 31–38.
- Kilka uwag o etymologii nazwisk. W: *W kręgu polszczyzny dawnej i współczesnej*. Księga ofiarowana dr. hab. Kazimierzowi Długoszowi, profesorowi Uniwersytetu Szczecińskiego, red. E. Kołodziejek. Szczecin, s. 129–136.
- Profesor Kazimierz Rymut (1935–2006). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 41, s. 23–27. [z R. Mrózkiem] Kazimierz Rymut (18 XII 1935–14 XI 2006). *Onomastica* 51, s. 5–8.

2007

- [Red.] *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. 1: A–G. Kraków, 580 s.
- Kilka uwag o zmianach znaczeniowych i słowotwórstwie (nazwotwórstwie) onimów. *Przegląd Humanistyczny* 51, s. 195–201.
- Pluralia tantum w opisie nazw własnych. *Prace Filologiczne* 53, s. 87–92.
- Twardzik i *duranus*. W: *Amoenitates vel lepores philologiae*, red. R. Laskowski, R. Mazurkiewicz. Kraków, s. 379–384.
- Zmiany gramatyczne i leksykalne współczesnych nazw miejscowych. W: *Na językoznawczych ścieżkach*. Prace ofiarowane Profesorowi Jerzemu Podrackiemu, red. A. Mikołajczuk, R. Pawelec. Warszawa, s. 84–88.
- [z B. Czopek-Kopciuch i K. Rymutem] *Das polnische Personennamensystem*. W: S. Brendler i in., *Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abasisch bis Zentralladinisch. Anlässlich der 65. Geburtstage von Rosa Kohlheim und Volker Kohlheim*. Hamburg, s. 587–596.

- [z M. Malec] Nadawanie imion „literackich” w Polsce. W: Jezikoslovni zapiski 13/1–2. Merkujev zbornik, ed. S. Torkar, s. 95–102.
- [Rec.] M. Rutkowski, Nazwy własne w strukturze metafory i metonimii. Proces deonimizacji, Olsztyn 2007, s. 276. *Onomastica* 52, s. 346–352.
- [Rec.] Slovník pomístních jmen v Čechách, red. Jana Matúšová, I: A, oprac. L. Olivová-Nezbedová, J. Malenínská, M. Harvalík, M. Mackovičová, Akademie Věd České Republiky. Ústav pro jazyk český, Academia, Praha 2005, 108 s. + 4 nlb.; II: B–Bau, oprac. J. Malenínská, M. Giger, M. Hamplová, P. Štěpán, M. Mackovičová, Academia, Praha 2006, 164 s. + 2 nlb.; III: Bav–Bid, oprac. M. Giger, M. Hamplová, M. Mackovičová, J. Malenínská, Ž. Procházková, J. Steinerová, P. Štěpán, Academia, Praha 2007, 182 s. + 2 nlb. *Onomastica* 52, s. 336–337.
- Kazimierz Rymut 18 XII 1935–14 XI 2006. *LingVaria* 2, nr 1 (3), s. 217–221.
- Ricordo di Kazimierz Rymut (1935–2006). *Rivista Italiana di Onomastica* 13/2, s. 775–776.

2008

- Co można powiedzieć o obecnych tendencjach zmian w nazewnictwie miejscowym Polski? *Acta Onomastica* 49, s. 71–76.
- Grafia i fonetyka w nazwiskach Polaków. W: *Studia linguistica in honorem Edvardi Breza*, red. J. Trempała i in. Bydgoszcz, s. 30–36.
- Kontynuacja myśli Profesora Tadeusza Milewskiego w antroponimii. W: *Językoznawstwo historyczne i typologiczne: W 100-lecie urodzin profesora Tadeusza Milewskiego*, red. L. Bednarczuk i in. Kraków, s. 113–122.
- Nazwiska żon i córek w „Antroponimii Polski od XVI do końca XVIII wieku” (wybrane przykłady). *Studia Śląskie* 67, s. 63–70.
- Nazwy własne w słownikach języka pisarzy: Jana Kochanowskiego, Jana Chryzostoma Paska i Adama Mickiewicza. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica* 3, s. 23–29.
- Związki Profesora Stanisława Rosponda z czasopismem „*Onomastica*”. *Onomastica Slavogermanica* 27, s. 81–88.
- Profesor Kazimierz Rymut 18 XII 1935–14 XI 2006. *Slavia Occidentalis* 65, s. 175–180.

2009

- [Red., z K. Skowronek] *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. 2: H–Mą. Kraków, 436 s.
- „Centrum” we współczesnych badaniach onomastycznych. W: *Teoretické a komunikační aspekty proprií. Prof. Rudolfa Šrámkovi k životnímu jubileu*, red. J. M. Tušková. Brno, s. 27–35.
- Funkcje przyimków w nazwach własnych. W: *W kręgu języka. Materiały konferencji „Słowotwórstwo — słownictwo — polszczyzna kresowa” poświęconej pamięci profesor Zofii Kurzowej*, Kraków, 16–17 maja 2008, red. M. Skarżyński, T. Szpiczakowska, Kraków, s. 309–316.
- Homonymia w świetle onimizacji i deonimizacji (apelatywizacji). *Rozprawy Slawistyczne UMCS 22: Słowiańskie homonymy apelatywno-onimiczne i onimiczno-onimiczne w diachronii i synchronii*, red. S. Warchoń. Lublin, s. 69–79.
- [Rec.] Nazewnictwo geograficzne Poznania. *Zbiór studiów*, red. Z. Zagórski. Poznań 2008, 707 s. *Onomastica* 53 (2008/2009), s. 191–195.

XIV Międzynarodowy Kongres Sławistów (Ochryda, 10–16 września 2008). *Onomastica* 53, s. 274–275.

Jubileusz Rudolfa Šramká (Brno, 22 stycznia 2009). *Onomastica* 53, s. 259–261.

Prace naukowe profesor Marii Malec. *Onomastica* 53, s. 249–259.

[z M. Malec] Ewa Rzetelska-Feleszko (14 V 1932–22 II 2009). *Onomastica* 53, s. 5–8.

Ewa Rzetelska-Feleszko 14 V 1932–22 II 2009. *LingVaria* 4, nr 1 (7), s. 257–259.

2010

Czy wokół nazw własnych skupiają się i scalają różnorodne jednostki sensu? W: *Człowiek — słowo — świat*, red. J. Chojak, T. Korpysz, K. Waszakowa. Warszawa, s. 27–32.

Gniazda słowotwórcze tworzone od antropimów. W: *W świecie nazw. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Czesławowi Kosyłowi*, red. H. Pelcowa. Lublin, s. 71–78.

Historia, tradycja i współczesność obecne dzięki antropimom w nazwach ulic Krakowa. W: *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. M. Graf, I. Sarnowska-Giefing. Poznań, s. 325–335.

Kilka uwag o „osobności, osobnym nudzie”, ale też o synonimii w nazwach własnych. W: *Silva rerum philologicarum. Studia ofiarowane Profesor Marii Strycharskiej-Brzezynie z okazji Jej jubileuszu*, red. J. S. Gruchała, H. Kurek. Kraków, s. 79–87.

Obecność nazw własnych w słownikach etymologicznych języka polskiego. W: *W stulecie „Rocznika Sławistycznego”*, red. M. Wojtyła-Świerżowska. Kraków, s. 35–47.

Dom Śląski Plebiscytowy im. Gabriela Narutowicza i jego mieszkańcy. *Biblioteczka Wielicka* 90. Wieliczka, s. 14–16.

Onomastyka wczoraj, dziś, jutro. W: *Język polski wczoraj, dziś, jutro...*, red. B. Czopek-Kopciuch, P. Żmigrodzki. Kraków, s. 82–92.

Przykłady kontynuacji tożsamości funkcyjnej jednostek antropimicznych od staropolszczyzny po współczesność. W: *Symbolae grammaticae in honorem Bogusłai Dunaj*, red. R. Przybylska, J. Kaś, K. Sikora. Kraków, s. 53–62.

Tradition and Innovation in Polish Names at the Turn of the 20th century. *PICOS* 21/5, s. 334–340.

[Rec.] *Slovník pomístních jmen v Čechách*, red. J. Matúšová, V. Bra-Buc, oprac. M. Giger, M. Hamplová, J. Malenínská, Ž. Procházková, J. Steinerová, P. Štěpán, M. Zirhutová, Academia, Praha, 2009, s. 195. *Onomastica* 54, s. 336–337.

Profesor Mieczysław Karaś w moich wspomnieniach. W: *Z Przędzela po rektorskie berło. Sesja naukowa poświęcona pamięci prof. Mieczysława Karasia*, red. M. Kowalik. Rudnik nad Sanem, s. 54–59.

Witold Taszycki (20 VI 1898–8 VIII 1979). *Onomastica* 54, s. 5–7.

Nazwy własne w kontekście społecznym w pracach Marii Malec i Kazimierza Rymuta. W: *Nazwy własne a społeczeństwo*, red. R. Łobodzińska, t. 1. Łask-Pruszków, s. 13–22.

2011

[Red., z K. Skowronek] *Antropimonia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. 3: Mc–Pi. Kraków, 374 s.

Chronologia i standaryzacja imion zdrobniałych. W: *Rozprawy Sławistyczne UMCS 23: Z zagadnień językoznawstwa słowiańskiego. Tom dedykowany Profesorowi Stefanowi Warchołowi*, red. F. Czyżewski. Lublin, s. 57–66.

- Jakie korzyści daje onomastyce chrematonimia. W: Chrematonimia jako fenomen współczesności, red. M. Biolik, J. Duma. Olsztyn, s. 113–124.
- [z B. Czopek-Kopciuch i U. Bijak] Mały słownik nazw polskich miast, państw Europy, ich stolic i mieszkańców. Kraków, 211 s.
- [Rec.] R. Mrózek, Miejski krajobraz nazewniczy Cieszyna w perspektywie diachronicznej, Galeria „Na Gojach”, Katowice–Cieszyn–Ustroń 2010, s. 72. *Onomastica* 55, s. 206–208.
- [Rec.] Teoretické a komunikační aspekty proprií. Prof. Rudolfa Šrámkovi k životnímu jubileu, ed. M. Harvalík, E. Minářová, J. M. Tušková, Brno 2009, 315 s. *Onomastica* 55, 2011, s. 216–217.
- [z M. Malec] Onomastyka w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie. Stan obecny, perspektywy badawcze. *Poradnik Językowy*, z. 7, s. 41–55.

2012

- Zamiast słowa wstępu kilka słów największej pochwały Profesora Roberta Mrózka. W: W komunikacyjnej przestrzeni nazw własnych i pospolitych. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Robertowi Mrózkowi, red. I. Łuc, M. Poglódek. Katowice, s. 7–15.
- Maria Kamińska (29 VII 1930–9 VI 2011). *Onomastica* 56, s. 9–11.

2013

- [Red., z K. Skowronek] Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku, t. 4: Pl–St. Kraków, 345 s.
- Co może być największym zagrożeniem dla polszczyzny następnych pokoleń? Jak przeciwstawić się deprecjacji języka polskiego? *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis* 131. *Studia Linguistica* 8, s. 39–46.
- Czy możemy mówić o antonimach, synonimach w nazwach własnych? W: Cum reverentia, gratia, amicitia... Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogdanowi Walczakowi, red. J. Migdał, A. Piotrowska-Wojaczyk, t. I. Poznań, s. 269–276.
- Mówię, więc jestem. Rozmowy o współczesnej polszczyźnie. W: Mówię, więc jestem. Rozmowy o współczesnej polszczyźnie 4, red. M. Milewska-Stawiany, E. Rogowska-Cybulska. Gdańsk, s. 13–18.
- Oficjalność i wariantywność imion nadawanych w Polsce. *Onomastica* 57, s. 129–143.
- O nazwisku *Wolnicz* i o kilku innych, ale także o nazwach miejscowych z sufiksem *-icz*. W: Niejedno ma imię... Prace onomastyczne i dialektologiczne dedykowane Profesor Ewie Wolnicz-Pawłowskiej, red. E. Dzięgiel, T. Korpysz. Warszawa, s. 61–71.
- [Rec.] M. Rutkowski, Słownik metafor i konotacji nazw własnych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn 2012, 131 s. *Onomastica* 57, s. 282–286.
- [Rec.] *Studia onomastyczne i dialektologiczne*, red. A. Pihan-Kijasowa, I. Sarnowska-Giefing, *Poznańskie Spotkania Językoznawcze* 22, Poznań 2011, 180 s. *Onomastica* 57, s. 263–264.

2014

- Jeszcze raz o różnicy między motywacją a etymologią nazw własnych na przykładzie antroponimu tzw. obraźliwego. W: *Polono-Slavica in honorem Maria Wojtyła-Świerzowska*, red. L. Bednarczuk, H. Chodurska, A. Mażulis-Frydel. Kraków, s. 39–46.

- [z M. Malec] Maria Bobowska-Kowalska (8 V 1931–3 II 2014). *Onomastica* 58, s. 29–32.
- [z M. Malec] Władysław Lubaś (5 VI 1932–9 I 2014). *Onomastica* 58, s. 16–22.
- Jubileusz Rudolfa Šrámka. *Onomastica* 58, s. 447–448.
- Osiągnięcia onomastyczne jubilatów. W: *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna/Microtoponymy and macrotoponymy. Preliminary problems*, red. A. Gałkowski, R. Gliwa. Łódź, s. 321–329.

2015

- [Red., z K. Skowronek i H. Górny] *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku, t. 5: St–U*. Kraków, 237 s.
- [Rec.] *Linguistique romane et linguistique indo-européenne. Mélanges offerts à Witold Mańczak à l’occasion de son 90e anniversaire*. [Studia ofiarowane Witoldowi Mańczakowi w 90. rocznicę urodzin], Polska Akademia Umiejętności — Instytut Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, s. 487. *Onomastica* 59, s. 469–470.

Zestawiły
Iwona Nobis
Elżbieta Supranowicz

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „ONOMASTYKA MEDIALNA”
(OLSZTYN, 22–23 X 2015)

Media w coraz większym stopniu wpływają na rzeczywistość, ważne jest więc badanie każdego ich aspektu — również sfery nazewniczej. W dniach 22–23 X 2015 r. w Olsztynie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Onomastyka medialna”, zorganizowana przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Reprezentanci kilkunastu ośrodków naukowych wygłosili na niej 22 referaty, odnoszące się do onomastyki medialnej w ujęciu diachronicznym i synchronicznym. Przedmiotem obrad była historia kształtowania się poszczególnych kategorii nazw, ich typologia oraz dawne i współczesne tendencje medionimiczne. Rozważania dotyczyły nazw związanych z prasą, radiem, telewizją i Internetem. Analizowano zarówno cechy językowe, jak i tło społeczno-językowe onimów medialnych.

Obrady zainicjowała Iwona Anna Ndiaye (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), która skupiła się na metaforycznie używanych nazwach własnych jako elementach ekspresywności w prasie rosyjskiej. Julia Legomska (Uniwersytet Śląski) przedstawiła rozważania na temat tytułów współczesnych czasopism jako werbalno-wizualnych znaków rozpoznawczych ideowych wspólnot. Mateusz Flont (Uniwersytet Jagielloński) zaprezentował wyniki badań zinów polskich, egzemplifikujących onomastykę „trzeciego obiegu” (w latach 1978–1989). Udanie połączył medionimiczny i onomastyczny punkt widzenia Zbigniew Anculewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który przeanalizował implikacje i konotacje tytułów czasopism „Krytyka” i „Krytyka Polityczna”.